

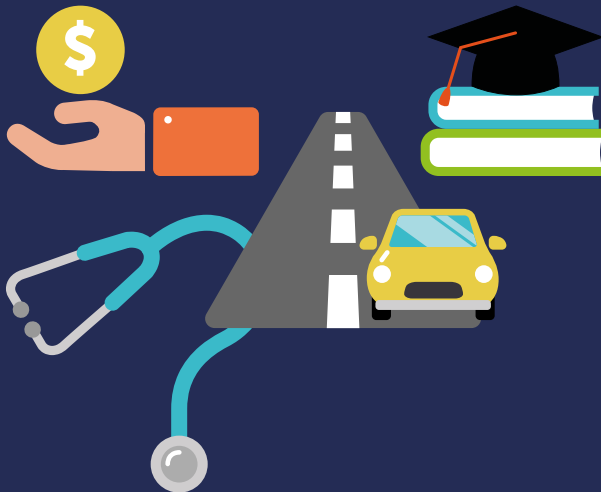
Na ye raan yam në Ƴothralia ka ye thonj de Denlith thonj de rou ke ye waragënjë abë ye kony kë ba thiëëc në biäk de awata në Ƴothralia.

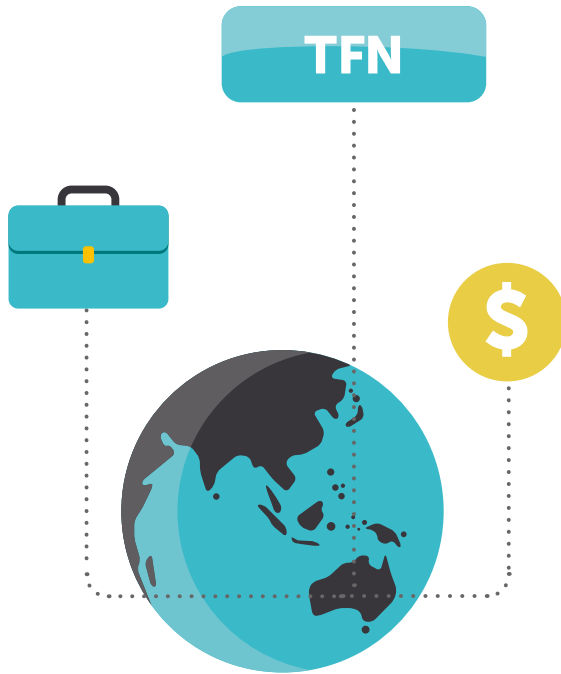
Ye nõ ye wɔ awata cuatpiny

Ke wɔ ye koc ke Ƴothralia we nõj piir pieth, piöcc ku kä juëc ke baai (ci man de yi, Ƴän ke pol ku rëër) men ye kut de awata ke kuony.

Maktamde Awata de Ƴothralia (ATO) ee awata juar ben ke Ƴän kony në ajuiser de Miiri de Ƴothralia, Ƴän yenë ke wëu gäm ekë:

- kä ke akim ku pial de guöp
- piöcc
- jec ka gël de baai
- kuëer ku cär ke gotər
- wëu ke riääk, kuny ku wëu ke dhioöp.

Kaam ken yin luõi guol/jøk

Gem de luõi në Yothralia

Kaam ken yin guol luuĩ ke yin bẽ thiẽc lan benẽ yĩ pẽl luoi enoŋ maktam de Kã Biyic Department of Home Affairs tẽ rẽer yin ẽ paanẽ. Maktãm de Home Affairs alẽu bẽ yiẽn wẽl noŋ yic tẽ yenẽ bĩtha de luõi yøk në Yothralia.

Nẽ wẽl juẽc në biãk de gẽm de luõi në Yothralia, lo në [homeaffairs.gov.au](https://www.homeaffairs.gov.au)

Köör tax file number (namba de awata)

Tax file number (TFN) du (Namba duön de awata) ëya kë yenë yí nyic. Yen **alääu** ba yök yen TFN.

Aköör ba TFN yök ke ke yí kën kan göl në luöi, ka të cín luöi piacyök, na cie ka ya ke awatadu bë nyaai alëu bë dít. Wö ye ñek, akut de tarjir ka akutnhiim kök yíën TFN ago ëke ya nyic ku jöl biäk de muñ de kä cí göör.

Të lëu bín TFN du yök thín eya të yín ye guëk thín. Në wël juëc, lo në **ato.gov.au/tfn**

Wö lëu buk warageek ku thiöñ yíic, të cín kä köör ke kedhie bëi kä ye yí nyuöñth.

Yen alëu bë nín kee 28 laar yen kuëny de cök de TFN ku jöl ku tuöc yí në anuandu yíc.

Na ca TFN yök ke yen athiek yic ba tööu apieth ku duönë cök jot raandë. Në wël juëc në biäk de të lëu ba muök kä ke rötdu apieth lo në **ato.gov.au/identitycrime**

Australian business number (ABN) (Namba de Tarjir de Yothralia) aaye kä ke tarjir

Acie raan ebën ye köör bë nañ namba de tarjir de Yothralia (ABN) ben luuñ në Yothralia. Yenö ye luëel de ba nañ ABN:

- luoi de tarjirdu
- ba awatadu yíën wö
- ba wëu kuön ke dhioop cuatpiny
- yin cíi lëu cuööt të cín na yontöök.

Në wël juëc në biäk de köör de ABN, lo në **abr.gov.au**

Të luui yin

Thian waragek de tax file number

Të cîn göl në luoi, ke akut de luoi abë yi thiëëc ba *Tax file number declaration* (waragek de awata thiöñj ku lëkë ke) TFN du ku wël ke rotdu.

Ekëne yenë ka ye kek luui thîn në kë bk yiën yin ba ya cuatpiny në nbiäk de awata. Yin noñ nîn kee 28 bîn ke ye thiöñj ku dhuökë akut duön de luoi. Na cie ka ya, ke ka lëu bîk awata dît aye lööm enoñ yin.

Në wël juëc në biäk de köör de wëu-ye bö-ciëñ në awata yic lo në ato.gov.au/taxfreethreshold

Na ye raan de paan de Yothralia në biäk de awata, ke yî lääu bë ciin-de wëu thiëëc të thiöñj yin waragek. Luelde elan nade ke ciit wëu kee 18,200 ke ruön aye pël yin të cîn awata jot thîn.

Yin lëu ba ciin-de ke wëukë thiëëc enoñ akut duön de luoi. Na noñ loilooi kök ke yin ba thiëc në lon yenë yî yiën wëu juëc ku cie lon de wëu lik.

Në wël juëc në biäk de nyooth de namba de awata lö në ato.gov.au/TFNdec

Cuatpiny de awata

Të dömë akut de luoi yin në wëu ku, ke wo tuöc wëu kuön ke awata. Aaye waragek de wëu ye tuöc yî nyuooth tel cënë yî döm. Në thök de ruön ke yin bë nyuöth ciin de wëu ca ke yök në ruön yic enoñ akut cî yî luoi ku wëu cî awata ke jot të noñ yin. Ciin de wëu ku etö në ajuiëër de ATO online services yic në myGov yic.

Wëu ye awata ke nyaai eya:

- awata de rëerdu
- ye wëu kedë cã döm
- të noñ yin nhom loilooi juëc
- të noñ yin nhom tax file number (TFN) - men ye kë de rotdu, men ye lëk akut cî yî luoi të cîn luoi göl kenë keek.

Akūt kók ke luŏi aaye wĕu tāäu nĕ kóc cĭn nĕ nyĭn lĕu benĕ ke tāäu nĕ banki yĭc. Alĕu bĕ dik, tĕ dhiac ke eke ye:

- wĕu ke awata miĕĕt bei
- yĭ yiĕn waragĕk de wĕu ye ke dĕm nyooth kĕ wĕu ye ke nyaai enoŋ yĭn
- wĕu ke dhiŏŏp cuat piny enoŋ yĭn (tĕ yem rot lĕu enoŋ yĭn).

Na ca luŏi gŏl ke yĭ cĭn nhom TFN, ke yĭn y naŋ nĭn kee 28 bĭn ke ye kĕc agut ba yŏk. Na kenĕ yŏk, ke akut duŕn de luŏi abĕ wĕu juĕc ya nyaai enoŋ yĭn nĕ ciin dĭt.

Nĕ wĕl juĕc nĕ biäk de ciin de awata lo nĕ ato.gov.au/taxrates

Wĕu ke dhiŏŏp

Wĕu ke dhiŏŏp aaye wĕu cĭ ke week wĕu kw luŏi yiĭc ke ke ye kă ke pĭr nĕ thaa de dhiŏŏp de raan. Tĕ gŏl yĭn luŏi, ke ka ba dhil nyĭc lan luuĭ ĕ ajuiĕĕr de wĕu ke dhiŏŏp ku nyĭc yĭth thĕny rŏth yĭn nĕ ye biäk nĕ.

Wĕu ke dhiŏŏp aaye ke dhiĕt nĕ wĕu ye ke dĕm kŏŏth. Na lăäu nhom nĕ biäk de naŋ wĕu ke dhiŏŏp, ke akut duŕn de luŏi yenĕ ke wĕu kuŕn ke dhiŏŏp cuatpiny. Kók juĕc aaye loc nĕ ŷăn benĕ ke wĕu ke dhiŏŏp tŏŏu thĭn.

Apieth ba wĕu kuŕn ke dhiŏŏp ya ŋĕm nĕ thaa thŏk ebĕn ago cĭn ke wăc rot thĭn nĕ tŏŏu yenĕ ke tŏŏu etĕĕn. Nĕ wĕl juĕc nĕ biäk de tĭt de nyĭn nĕ wĕu ke dhiŏŏp lo nĕ ato.gov.au/trackyoursuper

Nĕ wĕl juĕc nĕ biäk de wĕu ke dhiŏŏp lŏ nĕ ato.gov.au/tfnsuper

Adhuknhom duön de awata

Ye ña koor be adhuknhom de awata ya juiir?

Dek alëu bë adhuknhom de awata tääu yöt të:

- cenë wëu ke awata bëibeï në wëu ku yiic (pëi nïn 1 oëi de Dherou agut pëi nïn 30 pëi de Dhetem)
- cenë wëu ku (noŋ wëu cï Miirï de Yothralia ke yiën yin) lo nhial ke yïn ye raan rëër ëpaanë
- yin raan de paan peei rëër në Yothralia ku cã \$1 ka juëc yök në Yothralia në kaam de luöi de awata në ruöön yic (liuë wëu ke paan peei ke koc-cie mïth ke baai në biäk de awata)
- yin jiël në Yothralia ku ba lo cen wei ku në ruö.

Wo ye luui në wël ke adhuknhom de awatadu, ci mæn de ciin de wëu kedhie ku jol ya wëu cï awata ke nyaai, ago wo cok nyic ciin de wëu lëu buk dhuök yi ka ciin de wëu (bë yï kööny).

Në wël juëc ku ba juiir ëtë bïn awatadu luöi thïn lo në ato.gov.au/DoINeedToLodge

Wël bä ke dhil nyic të tëëu yïn warah gëck ku yöt

Ago adhuknhom de awata tääu yöt, ke yin bë ëkënë dhil nyic:

- ye wëu kedë ca döm në luöi yic ebën (noŋ yic wëu cï tääu në yi cin), wëu cï bën në kaŋ kööth në bank yic ka në kök kööth
- ye wëu kede' ci awata ke nyaai në wëu cï bën yiic (ye wëu kede ci akut de luöi ke nyaai enoŋ yïn ku tuc ke wöck)
- në wëu ci nyaai ku wëu lëu bë dhuök yin.

Wëu ye bëibeï aaye ya wëu ca ke luöi ye ke koor bë ke dhuök yï në awata yic. Kä juëc bëibeï aaye kä ca luöi biyic në biäk de luöi. Ekenë e ya wëu ca ke luöi në biäk de köör de luöi ka cökpiny de luöi ago wëu bën. Yen aba ke dhil nyuöoŋh ke kä:

- ca ke luuö thëny röth londu
- ye kä ke guöpdu
- cï göör ago luöi biyic nyuöoŋh (noŋ wereek).

Akut de luöi abë yī tuöc waragek tō ciin de wëu thīn kedhië. Ekëne anyooth wëu ca ke looi ku wëu cī awata ke teem thīn.

Në wël bë yī kony në biäk de tëëu yöt de adhuknom de awata lo në:

- ato.gov.au/incomemustdeclare
- ato.gov.au/deductions
- ato.gov.au/incomestatement

Muñ de kä ci göör

Na ca adhuknom de awatadu tääu yöt, ke ka yeku jal tīn lan cīn wëu tīnroth ke awata cuatpiny. Ayeku cok nyic në waragek yeku tuöc yī në kë cuk looi thīn.

Ye kä cī göör dhil muk, ci man de wereek, në kä ca ke luöi lëu ba ke koor bë ke dhuök yīn. Ye ke kä cī göör ke muk në run kee dhiëc göl në thaa ëtëëu ke yöt në adhuknom de awata. Wə lëu buk yī thiëëc ba ke nyuöth wə kek kä ci göör kë.

Në wël juëc në biäkde muñ de kä cī göör, lo në ato.gov.au/taxrecords

[myDeductions](https://ato.gov.au/myDeductions) ee tē pieth yenë kǎñ tōöu thīn ago kä cī bën ku kä ca ke luöi tōöu tē tök. Luöi ke download në ATO app tääu ke në adil ku yiic ku kuany [myDeductions](https://ato.gov.au/myDeductions) icon. Lo në ato.gov.au/app

Në wël juëc në biäk de [myDeductions](https://ato.gov.au/myDeductions), lo në ato.gov.au/myDeductionatoapp

Thöl t̄̄̄u yöt de adhuknhom de awata

Naa l̄̄u ben̄̄ t̄̄̄u yöt

Ȳ̄n l̄̄u ba t̄̄̄u online n̄̄ ajuiē̄r de myTax, en̄̄ɔ̄ akut de lū̄i de awata ci ke ḡ̄ȫr ka thī̄ɔ̄ waraḡek de adhuknhom de awata. Awatadu et̄̄ n̄̄ rū̄n yic ḡ̄l n̄̄ p̄̄ci n̄̄n 1 p̄̄ci de Dherou aku p̄̄ci n̄̄n 30 p̄̄ci de Dhet̄̄m. Adhuknhom de awatadu ab̄̄ dhil t̄̄̄u yöt n̄̄ akut de lū̄i de awata n̄̄ p̄̄ci n̄̄n **31 p̄̄ci de Thī̄̄r**.

T̄̄ t̄̄̄u ȳ̄n awatadu yöt online n̄̄ ajuiē̄r de myTax ka n̄̄ akut de lū̄i de adhuknhom de awata ci ḡ̄ȫr, ke wo ye waraḡek ku thī̄ȫn yic n̄̄ w̄̄l kū̄n t̄̄ n̄̄ w̄̄n th̄̄er. Ci men de, w̄̄u kedhie t̄̄ de lū̄i ku w̄̄u ye b̄̄n n̄̄ bank k̄̄ȫth. En̄̄ɔ̄ koc jū̄c, ek̄̄n̄̄ e t̄̄ ke c̄̄ th̄̄ök n̄̄ th̄̄ök de p̄̄ci de Dherou. Tī̄t de wo buk waraḡek ku thī̄ȫn yic ee lū̄i de adhuknhom de awatadu c̄̄k k̄̄c yic ku tī̄n r̄̄t.

We ye w̄̄lkū̄n t̄̄ n̄̄ wo thī̄ǟn th̄̄in ci t̄̄ wo ke yök, yen ak̄̄or ba ke ya caar yic t̄̄ n̄̄ɔ̄ n̄̄i nā̄n k̄̄ liu.

N̄̄ w̄̄l jū̄c n̄̄ bī̄k de t̄̄̄u de adhuknhom de awata lo n̄̄ ato.gov.au/lodgingtaxreturn

T̄̄̄ū̄ online n̄̄ ajuiē̄r de myTax yic

Ȳ̄n l̄̄u ba adhuknhom de awatadu t̄̄̄u online n̄̄ ajuiē̄r de myTax. Yen er̄̄t dac looi, an̄̄ɔ̄ kony ku dhöl ye k̄̄ku ḡ̄l n̄̄ t̄̄̄u online.

Na k̄̄or b̄̄ luui n̄̄ myTax, ke ȳ̄ k̄̄n thand̄̄n de myGov cak, ku th̄̄nȳ̄ ATO online services.

N̄̄ w̄̄l jū̄c n̄̄ bī̄k de myGov ku th̄̄nȳ̄ de ATO lo n̄̄ ato.gov.au/linktomygov

Al̄̄ku ȳ̄ n̄̄ kaam n̄̄ot̄̄ thaa de awata (p̄̄ci n̄̄n 1 p̄̄ci de Dherou) ago w̄̄l k̄̄or kedhie ago cī̄n ḡ̄ǟu n̄̄ tha t̄̄̄u ȳ̄n adhuknhom de awatadu yöt.

Na ca th̄̄nȳ̄ ajuiē̄r de ATO online services ke ȳ̄n l̄̄u ba lo n̄̄ myTax yic ku t̄̄̄ū̄ adhuknhom de awatadu th̄̄n.

N̄̄ w̄̄l jū̄c n̄̄ bī̄k de t̄̄̄u yöt de adhuknhom de awata tuen̄̄ lo n̄̄ ato.gov.au/firstreturn

Tëðu yöt enoŋ akut de luŋi de awata

Yin lëu ba luŋi wonë akut de luoi de awata ci gëör ku tääuë adhuknhom de awatadu thïn. Aköör ba kë yök ke pësi nin 31 këñ bën pësi de thiëër. Në wël juëc lo në ato.gov.au/lodgewithanagent

Kuöony ku kony de tëðu yöt

Kuöony ku kony de tëðu. Tax Help (Akut dën de Kony de Awata) ekë de kôc likë wëu këen në kë cīt \$60,000 ka wëu lik Kuöony. Na kôör kuöony de thiän de waragek de adhuknhom de awata, kôc kuön cī piööc aalëu bīk yī kuöony. Aye yī yiën lääu ku wël athiaan ku aaye nyic në thiän de waragek de adhuknhom de awata në ajuieër de online de myTax.

Tax Help në bëidīt ke baai ku yän ke Yothralia göl në pësi de Dherou agut pësi de thiëër në ruön thok ebën. Në wël juëc lo në biäk de Tax Help në ato.gov.au/taxhelp

Gël wëlku

Yen athiek yic ba wël ku gël apieth.

Yen TFN e këdu athæer, them ba muk apieth. Yen TFN acie waar të cök yïn rinku waar ka anuään de të ceŋ, wëer de luõi, lo në yithetdë, ka lo në piiny kök.

Duönë raandë cök luĩ në TFN du, agut mëëthku ka kəc ruääi në yïn. Yïen de yen raandë ben luuĩ, gem de yen ka Ƴɔc de wei ayenë lõŋ kəc kuum.

Ye namba duön de TFN:

- të jiem yïn në biäk de kã cĩ göör ke wata
- akutduön de luõi të cenë yĩ luõi, ku duönë tēëu waragək de köör de luõi nhom
- bankdu ka Ƴän kök ke tööu de wëu
- ajuieer de Services Australia
- akutduön de luõi de awata
- ajuiirduön de wëu ke dhiööp
- akut de piöc ka jama enoŋ ke thukul kəc kuwony de dheel ci man de kã ke piöc cəl ke Higher Education Loan Program (HELP).

Na ye tak ke TFN du cĩ mää, ci kual ka cĩ riöc, ke guëlë wo në lantõŋtëi. Në wël juëc lo në

ato.gov.au/FindmyTFN

Them ba kã ke guöpdu ya tööu apieth ago cïen kë jot ke bë ke lo luõi në cuëer kōu. Cuëer de cōök de ŋek erot looi të cenë kã ku kuäl në luoi de cuëer. Tak:

- duönë thanduŋ duön de myGov ka päthhwëëtdu cök nyic raandë-agut cĩ akut de luoi de awata (të luĩ yïn wo tõŋ de kek) akəc ba
- TFN, ku päthwëët cuök ye tääu në email yic.

Email de cuëer, pak dë cəl SMS ku cõt de telepuun alëu bë tĩŋ cĩ yic pacök. Tĩŋ rot të yïn ë yök ke cie kãn yic ye raan jam ke yĩ, yuöpë woök ka lo lo në **ato.gov.au/phoneus** ka lo në **ato.gov.au/scams**

Në wël juëc në biäk de të lëu bĩn kã ke guöpdu muk apieth lo në:

- gël de wël ku – **ato.gov.au/identitycrime**
- cuëer ke tax – **ato.gov.au/scams**
- cuëer de cōök de ŋek – **ato.gov.au/identitytheft**
- **scamwatch.gov.au**

f   **in**

ato.gov.au